

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-४, अङ्क-४८ (१८२ औं शृङ्खला) अवधि: असार ०५-११ सम्म मिति: असार ०५, २०८३

गत हप्ता (जेठ २९-असार ०४, २०८३) मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: हिमाली/उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली भएको। तराई भू-भागमा साताभर मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदली भएको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात भएको। पहाडी भू-भागमा साताको सुरुमा धेरै स्थान, साताको मध्य र अन्त्यमा केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा, साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी भएको। तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्का वर्षा भएको। स्याङ्जा जिल्लाको स्याङ्जा केन्द्रमा सबैभन्दा धेरै वर्षा (९३.० मिलिमिटर) मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मनाङ जिल्लाको हुम्डे केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (३.५ डिग्री सेल्सियस) र नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको दुम्कौली केन्द्रमा सबैभन्दा बढी तापक्रम (३७.५ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। प्रदेशभर अधिकतम तापक्रम हल्का बढेको, हिमाली/उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा न्यूनतम तापक्रम उल्लेखनीय परिवर्तन नभएको र तराई भू-भागमा हल्का बढेको।

आगामी हप्ता (असार ०५-११, २०८३) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार **साताको मध्य:** आइतबार, सोमबार र मंगलबार **साताको अन्तिम:** बुधबार र बिहीबार

मौसमी अवस्थाको सारांश: हिमाली/उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली, तराई भू-भागमा मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदलीको सम्भावना रहेको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागमा साताभर केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको। तराई भू-भागमा साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षाको सम्भावना समेत रहेको। पहाडी भू-भागमा साताभर र तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा हावाहुरीको सम्भावना रहेको। पहाडी तथा तराई भू-भागमा अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम हल्का बढ्ने तथा हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा उल्लेखनीय परिवर्तनको सम्भावना नरहेको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/उच्च पहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे,	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/चट्याड/असिना	साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

	अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)						
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का, मध्यम / भारी वर्षा	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली रहने	मेघगर्जन/ चट्याङ/ हावाहुरी/ असिना	साताभर केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा, साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना समेत रहेको
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्का, मध्य वर्षाको सम्भावना रहेको	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताभर मौसम मुख्यतया सफा देखि आंशिक बदली रहने	मेघगर्जन/ चट्याङ, हावाहुरी, असिना	साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको

कृषि सारांश:

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम बगैँचा रेखाङ्कन गरी खाडलको तयारी तथा गुणस्तरीय बिरुवाको प्रवन्ध गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसा किरा व्यवस्थापनको लागि नियमित प्रोटिन बेट छर्कनुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।
- स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, मोलासेस जस्ता बहुवर्षीय घाँसको बीउ छर्ने समय भएकोले बीउको व्यवस्था गरी आफ्नो खेतबारीमा घाँस खेती गर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह:

बाली:

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। धानको बालको फेदको दानाबाट चामल छुट्टिने अवस्थामा धान काट्ने गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- पोखरा उपत्यका तथा आसपासका क्षेत्रका लागि धानको रैथाने जात (सुधारिएको जेठोबुढो, एक्ले, रातो अनदि, वयर्नी, लाल अनदि, कालो पात्ले) को व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- धान बालीमा प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा देहाय बमोजिमको मात्रामा प्रयोग गर्नुहोस्।

भौगोलिक क्षेत्र	जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा						गाँज हाल्ने समय	फूल फुल्नु अगाडि
	प्राङ्गारिक मल (टन प्रति हे.)	रासायनिक मल (के.जी. प्रति हे.)						
		युरिया	डिएपी	एमओपी	जिङ्क सल्फेट	बोरेक्स	युरिया	युरिया
भित्री तराई (नवलपुर)	६	५५	८७	६७	१०	१०	९१	९१
पहाडी क्षेत्र	६	४६	६५	५०	१०	१०	७४	७२
वर्णशंकर जातको धान सबै क्षेत्रको लागि	६	६६	१०९	१००	१४	१०	१०९	१०९

- आगामी मनसुन ऋतुमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने पूर्वानुमान भएको हुँदा सुख्खा सहन सक्ने धानका जातलाई प्राथमिकता दिनुहोस्।
- धानबालीमा खाद्यतत्व व्यवस्थापन र माटो सुधारको लागि बाली नलगाइएको खेतमा हरियो मलको रूपमा ढैंचा, सनइ, मुग आदि लगाई धान लगाउनु पूर्व माटोमा मिलाउनुहोस्।
- मकै बाली तयार भए नभएको एकिन गर्न खोस्ता छोडाएर हेर्नुहोस्। मकैको दाना र खोया जोडिने ठाँउमा कालो धब्बा देखिएमा र दानामा चिस्यान ३० देखि ३५ प्रतिशत जति भएमा मौसम हेरी बाली कटानी गर्नुहोस्। वर्षाको कारण घाममा सुकाउन नसकिने भएमा कुनियो, झुत्तो वा सुली बनाएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- बसन्ते मकैको बोटको उचाई घुँडाघुँडा आउने अवस्थाको भएपछि अथवा ५ वटा पूर्ण पात निस्किएको अवस्था छ भने झारपात उखेली नाइट्रोजनको सिफारिस मात्राको एक तिहाई भाग (४.३५ केजी प्रति रोपनी) मकै बालीमा प्रयोग गरी उकेरा दिनुहोस्।
- छोडाएको मकै ३ -४ दिनको रापिलो घाममा सुकाएर १२ प्रतिशत चिस्यान भएपछि मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- खेतबारीका अवशेषहरूलाई बारीको छेउमा जलाउने, घर वरिपरिको सामुदायिक तथा कृषि वनमा नियन्त्रित आगो लगाउने प्रयासहरूलाई निरुत्साहित गर्नुहोस्। बालीका अवशेषलाई कम्पोष्टिङ गर्ने वा जोतेर खेतबारीमा मिलाउनाले माटोमा कार्वनको स्थिरीकरण भई प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रामा वृद्धि हुने हुँदा अवशेषलाई नजलाउनुहोस्।
- उच्च पहाडमा लगाइएको आलुमा डढुवा रोग देखिएमा रोगी पात र डाँठ नष्ट गरी डाइमेटोमर्फ (५०% डब्लुपी) १.५ देखि २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले बोट भिजे गरी छर्कनुहोस्।
- लहरेबालीमा क्षति पुऱ्याउने रातो खपटेको व्यवस्थापनका लागि यदि थोरै संख्यामा छ भने सम्भव भएसम्म खपटे

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

किरालाई टिपेर नष्ट गर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गर्नेपने अवस्थामा मालाथियन (५०% ईसी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।

- काँक्रो, फर्सीको डाउनी मिल्ड्यू व्यवस्थापनको लागि रोगको प्रकोप बढ्दै गएको खण्डमा मेन्कोजेब ६४% + मेटल्याक्सिल ८% विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर १० दिनको फरकमा पुरै बोट भिज्ने गरी ३ पटकसम्म छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी जस्ता फल तरकारी बालीमा बढी खाद्यतत्व आवश्यक पर्ने हुनाले फल टिपेको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटका दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्कनुहोस्।
- भण्टा, खुर्सानी, गोलभेंडा लगायतका तरकारी बालीको नर्सरीमा वेर्ना कुहिने रोग नियन्त्रणको लागि ट्राइकोडर्मा हार्जियानम ५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले घोल बनाई माटो भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- खुर्सानी लगायतका बालीमा फेद कुहिने रोगका कारण बोट ओइलाएर मर्ने समस्या देखिएमा कपर अक्सिकलोराइड २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर प्रत्येक विरुवाको फेदको भाग समेत भिज्ने गरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस् र १०/१० दिनको फरकमा ४/५ पटक दोहोर्‍याउनुहोस्।
- सिमीको स्कलेरोटिनिया सडनको व्यवस्थापनको लागि कार्बेन्डाजिम ५०% डब्लुपी १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमनका लागि ओटा-टी ट्रापमा टि.एल.एम.ल्यू र सावुन पानीमा ५ थोपा तेलको प्रयोग गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुर्‍याएका पात, मुना तथा फलहरू सङ्कलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरांट्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ मिलिलिटर वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ मिलिलिटर प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्कनुहोस्। एउटै विषादी लगातार प्रयोग गर्दा किरामा विषादी पचाउन सक्ने क्षमता विकास हुँदैजाने हुनाले आलोपालो गरी विषादी छर्कनुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि खटिराका लक्षण देखिएका सबै हाँगा, पातहरू हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिकलोराइड २ ग्राम र कासुगामाइसिन २ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीका दरले मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको मसिनो हाँगामा Felt disease (फेल्ट रोग) वा पिंक रोग देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगाहरूमा रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र १.५% को बोर्डोमिश्रण बनाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्। यदि रोग लागेको हाँगा मोटो छ भने रोग लागेको ठाँउमा जुटको बोराले राम्रोसँग रगड्ने र सोही स्थानमा १०% को बोर्डोपेष्ट तयार गरी पोल्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसा किरा (Chinese citrus fly) व्यवस्थापनको लागि नियमित रूपमा प्रोटीन बेट छर्कनुहोस्। प्रोटीन बेट छर्कदा एक भाग विषादीयुक्त तयारी प्रोटीन बेटमा दुई भाग पानी मिसाई हरेक तीन

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

बोट मध्ये एक बोटको तल्लो हाँगाको एक वर्ग मिटर क्षेत्रफलमा पातहरू राम्ररी भिज्नेगरी १० दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।

- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा कुहिएका जरा काटेर हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरि २ पटक राख्नुहोस्।
- नियमित व्यवस्थापन नभएका स्याउको बोटमा बोक्रा पातलो भई खुइलिने, घाउ वा दाद जस्तो हुने लक्षण देखिएमा दुसीबाट लाग्ने Papery bark हुन सक्छ। रोग लागेको भाग काटेर संकलन गरी जलाउने गर्नुहोस्। रोग नियन्त्रणका लागि रोगग्रस्त भागमा जुटको बोराले रगडेर ठूला हाँगामा १०% को बोर्डोपिष्ट लगाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय भएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा बगैँचा रेखाङ्कन (समथर जमिनमा वर्गाकार, षट्कोणाकार र भिरालो जमिनमा कन्टुर/समउच्च पद्धति) गरी बेर्ना रोप्ने सिफारिस दुरी अनुसार १ मि × १ मि × १ मि आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिया, कफी र केराको लागि ६० सेमी × ६० सेमी × ६० सेमी आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खाडल खन्दा देहाय बमोजिमको गर्नुहोस्।

बालीको नाम	लगाउने दुरी (मिटर)	प्रति रोपनी बिरुवा संख्या
सुन्तला	५-६ × ५-६	१५-२०
कागती	४-५ × ४-५	२०-३०
एभोकाडो	८-१० × ८-१०	५-८
लिची	१० × १०	७-८
आँप	१०-१२ × १०-१२ (आम्रपालीको लागि ५ × ५)	५ (आम्रपाली- २०)
चिया	०.९ × ०.६	६००-७००
कफी	२-२.५ × २-२.५	११०
केरा	अग्लो जात २-३ × २-३ (होचो जात २ × २)	५०-५५ (होचो जात १२५)
मेकाडेमिया नट	७ × ७	१०-१२

- केरामा लाग्ने घुन (Banana stem weevil) को समस्या भएका बोटको फेद वरिपरि केराको थामलाई ८-१० ईन्चको टुक्रा काटेर पासोको रूपमा राख्नुहोस्। यसरी राखेको पासोको दैनिक अवलोकन गरी जम्मा भएका किराहरूलाई हातले टिपेर नष्ट गर्नुहोस्। रासायनिक विषादीको प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थामा कार्टाप हाईड्रोक्लोराईड (४% जीआर) २० ग्राम प्रति बोट फेदको वरिपरि माटोमा प्रयोग गर्नुहोस् वा कार्टाप हाईड्रोक्लोराईड (४% जीआर) २ ग्रामका दरले किरा लागेका बोटहरूको गुभोमा राख्नुहोस्।
- विषादी विष हो, औषधी होइन। त्यसैले प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम सुरक्षित पोशाक लगाएर मात्र विषादीको प्रयोग गर्नुहोस्। विषादीको प्रयोग गरी सकेपछि अनिवार्य रूपमा पर्खनुपर्ने समयावधिको पालना गर्नुहोस्। जीवनाशक विषादी खरिद गर्नुपूर्व विषादीको बट्टा/खोलमा उल्लेख गरिएको म्याद सकिने मिति तथा अन्य सूचना ध्यानपूर्वक अध्ययन गर्नुहोस्। सकभर फूल फुल्ने समयमा मौरी लगायत अन्य परागसेचनकर्तालाई असर गर्ने विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।
- डढेलो/आगलागीका घटना घट्न सक्ने हुँदा चनाखो रहनुहोस्। साथै, सम्भव भएसम्म डढेलो नियन्त्रणका लागि सुरक्षित घेरा बनाउने र अन्य आवश्यक पूर्व तयारी गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- प्रतिकूल मौसम तथा प्राकृतिक विपद्का कारण बालीनाली, मौरी, च्याउ तथा पशुपन्छी एवम् मत्स्य क्षेत्रमा हुनसक्ने आर्थिक क्षतिको सुरक्षाका लागि समयमै बिमा गर्नुहोस्।
- माटोको दिगो व्यवस्थापन तथा उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि प्राङ्गारिक मल तथा रासायनिक मलको सन्तुलित प्रयोग र माटो परीक्षण प्रतिवेदनको सिफारिस बमोजिम माटो सुधारका लागि आवश्यक वस्तु प्रयोग गर्नुहोस्।

पशुपन्छी तथा मत्स्य:

- गाईभैँसीले भाले खोजेको १२ देखि १८ घण्टाभित्र, बाख्रामा १२ देखि ३६ घण्टाभित्र र बंगुरमा स्ट्यान्डिङ हिट (standing heat) आएको बेलामा प्रजनन गराउनुहोस्।
- गाई, भैँसी, गोरुमा लामखुट्टे, भुसुनाको टोकाईबाट सर्ने साउने ज्वरो (Ephemeral fever) को उच्च जोखिमको समय सुरु भएकोले लामखुट्टे, भुसुना लगायतका परजीवी नियन्त्रणको लागि गोठको सरसफाईमा ध्यान दिने, गोठ वरपर पानी जम्न नदिने र पशुमा उच्च ज्वरो आउने, खुट्टा खोच्चाउने, शरिर कक्रक् हुने, दुध दिने पशुले अकस्मात धेरै दुध घटाउने जस्ता लक्षण देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- विशेष गरी गाईभैँसीमा नाम्ले र भेडाबाख्रामा नाम्ले, माटे, हेमोड्स, फित्ते जुका जस्ता आन्तरिक परजीवीहरूको प्रकोप नियन्त्रणका लागि समय समयमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा गोबर/जुतो जाँच गराई पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार परजीवी विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्। खोरभित्र र बाहिर सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- भेडाबाखा लगायत अन्य पशुमा बाह्य परजीवीको संक्रमण अत्याधिक हुने भएकोले यदि बाह्य परजीवी जस्तै जुम्रा, किर्ना, सुलसुले आदि देखिएमा साइपरमेथ्रिन (१०% एमएम) : २ मिलिलिटर प्रति लिटर वा ट्राइजोफस (४०% एमभी) ३ मिलिलिटर प्रति १० लिटर वा एमिटराज (१२.५% एमभी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले आवश्यक मात्रामा पशु चिकित्सक वा पशु स्वास्थ्य प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम झोल बनाई ३० देखि ६० सेकेण्डसम्म डिपिड (झोलमा डुबाउने) वा स्प्रे गर्नुहोस्। सो झोलको प्रयोग गर्दा निम्न सावधानी अपनाउनुहोस्।
  - बिरामी, कमजोर, पाठापाठी र गर्भवतीलाई प्रयोग नगर्नुहोस् र पाठापाठीलाई दूध चुस्न नदिनुहोस्।
  - सो झोल प्रयोग गर्ने बेलामा खाने पिउने कार्य नगर्नुहोस्। प्रयोग गर्ने व्यक्तिले आँखा, नाक र मुखमा पस्नबाट जोगिने उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्। प्रयोग गरिएको पशुको मासु कम्तीमा ७ दिनसम्म खान को लागि प्रयोग नगर्नुहोस्।
  - बाँकी रहेको झोललाई पानीको मुहानमा नमिसिने गरी उचित व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाईबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर र बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।

- दुधालु गाईभैसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्नुहोस् र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशुलाई उभ्याइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पशुपन्छीलाई खुवाउने दानालाई ओसिलोपनाबाट जोगाउन त्रिपाल वा प्लाष्टिकको प्रयोग गरी जमिनभन्दा माथि काठको फलेक ओछ्याएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- पशुपन्छीमा महामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्। पशु खरिद गरी ल्याउँदा समेत उल्लिखित खोपहरू लगाएको सुनिश्चित गर्नुहोस्।

पशुवस्तुको प्रजाति	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैसी, याक, चोरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाख्रा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

- तनहुँ जिल्लामा हालसालै बङ्गुरमा “अफ्रिकन स्वाइन फिभर” रोगको संक्रमण पुष्टि भएकोले उच्च सतर्कता अपनाउनुहोस्। यस रोग लाग्दा उच्च ज्वरो आउने, शरीरमा निलो धब्बा देखिने, बङ्गुर एकै ठाउँमा झुम्मिएर बस्ने, छेर्ने, उच्च संक्रमण दर तथा सत प्रतिशतसम्म मृत्युदर हुने, रोकथामका लागि खोप नभएको र रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नहुने हुँदा रोग लाग्नबाट जोगाउन जैविक सुरक्षाका उपायहरू अपनाउनुहोस्।
- अफ्रिकन स्वाइन फिभर देखिएका स्थानमा कृषकले देहाएका विषयमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्।
  - फार्ममा प्रवेश गर्नु पूर्व कृषकले राम्रोसँग निःसंक्रमण गरेर मात्र प्रवेश गर्नुहोस्।
  - बङ्गुरलाई खेर गएका खानेकुरा खुवाउनेले कम्तीमा आधा घण्टा उमालेर मात्र खुवाउनुहोस्।
  - जङ्गली बङ्गुर/बँदेल र घरपालुवा बङ्गुर सिधा सम्पर्कमा आउन नदिने व्यवस्था गर्नुहोस्।
  - फार्ममा जैविक सुरक्षा कडा गरी मानिस तथा सवारी साधनको अनावश्यक आवत-जावतमा रोक लगाउनुहोस्।
रोगी बङ्गुरको बिक्री वितरण नगर्नुहोस्।
- एन्टीबायोटिकले उपचार गरिरहेको पशुको दूध र मासु एन्टीबायोटिकको प्रकृति हेरी withdrawal period लाई ध्यानमा राखी दूध र मासु बिक्री वितरण गर्नुहोस्।

चित्र नं ३ अफ्रिकन स्वाइन फिभरको लक्षण देखिएको बंगुर
 स्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, मोलासेस जस्ता बहुवर्षिय घाँसको बीउ छर्ने समय भएकोले बीउको व्यवस्था गरी आफ्नो खेतबारीमा घाँस खेती गर्नुहोस्।
- डाले घाँसको बिरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले खाडल खन्ने तयारी गर्नुहोस्।
- यस मौसममा लामखुट्टे र झिँगाको वृद्धि भई पशुपन्छीमा वाहकजन्य रोगको जोखिम बढ्ने भएकाले खोरगोठ तथा वरिपरि सफा राख्नुहोस्।
- प्रि-मन्सुनमा दिउँसो र साँझ हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङको सम्भावना बढी भएकाले मध्याह्न पछि पशुचौपायालाई जङ्गलमा चराउन नलैजानुहोस् र गोठबाहिर नबाँध्नुहोस्। गोठ भित्र पशुचौपाया हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङले आत्तिने हुँदा गोठ/ खोरका झ्यालमा पर्दा, बोराले ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ माछाको भुरा छोड्दा भरपर्दो तथा दर्ता प्राप्त ह्याचरीबाट रोगरहित भुरा मात्र खरिद गर्नुहोस्। भुरा पोखरीमा हाल्नु अघि भुरा रहेको प्लास्टिक ब्यागलाई २०-३० मिनेटसम्म नखोली पोखरीको पानीमा तैरिन छोड्नुहोस्। पोखरीको पानी र प्लास्टिक ब्यागभित्रको पानीको तापक्रम समान भएपछि मात्र भुरालाई बिस्तारै पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- तापक्रम बढ्न सुरु भएकोले पोखरीको पानीको pH (६.५—८.५), पारदर्शिता र घुलनशील अक्सिजनको अवस्था नियमित रूपमा निगरानी गर्नुहोस्। आवश्यक भएमा प्रति रोपनी २०—२५ केजी चुना प्रयोग गरी पोखरीको पानी सन्तुलनमा राख्नुहोस्।
- भुरा छोडेको २-३ दिनपछि ३०—३५% प्रोटिनयुक्त दाना बिस्तारै दिन सुरु गर्नुहोस्। माछाको तौल अनुसार दैनिक शरीर तौलको ३-५% का दरले दाना दिनु उपयुक्त हुन्छ। दाना बिहान र साँझ दुई पटक खुवाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ भुरा छोड्ने समय भएकोले कार्प प्रजातिका फिङ्गरलिड साइजका भुरा खरिद गरी मल र चुना हालेर तयार गरिएको पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- अबका दिनमा तापक्रमको उतारचढावका कारण रोगको जोखिम बढ्न सक्ने भएकाले माछाको गतिविधि, खानपान र स्वास्थ्य अवस्थाको दैनिक अवलोकन गर्नुहोस्। कुनै असामान्य लक्षण देखिएमा तुरुन्त मत्स्य प्राविधिकसँग सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गर्मी तथा वर्षा याममा माछाका जुम्रा, अंकुशे किरा जस्ता परजिवीको संक्रमण बढ्ने भएकोले पोखरी सफा राख्ने र पोखरीमा परजिवीले अण्डा पार्न सक्ने स-साना हाँगा, डोरी जस्ता वस्तुलाई तुरुन्तै पोखरीबाट हटाउनुहोस्।
- रेन्बो ट्राउट माछाका लागि प्रति केजी शारिरिक तौलको ०.८-१.२ प्रतिशत को दरमा ४०-४५ प्रतिशत प्रोटिन भएको दाना प्रयोग गर्नुहोस् र प्रत्येक १५ दिनमा माछाको वृद्धि जाँच गर्नुहोस्।
- बादल लागेको अवस्थामा पोखरीमा अक्सिजन कमि हुन सक्ने सम्भावना भएकोले सो अवस्थामा पोखरीमा तुरुन्त एरेटर चलाउने र त्यस्ता दिनमा माछालाई दाना दिन बन्द गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- वर्षायाममा रेन्बो ट्राउट माछाको रेसवेमा पानी धमिलो आउन सक्ने हुँदा धमिलो पानी आएमा माछालाई हप्ताको २ पटक नुनपानीले सफा गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	बालकृष्ण अधिकारी	बागवानी विज्ञ	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
२.	डा. शम्भु राज पाण्डे	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी अनुसन्धान, विकास तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३.	शालिकराम अधिकारी	बाली संरक्षण विज्ञ	प्रदेश कृषि प्रयोगशाला, पोखरा
४.	रमेश आचार्य	बाली विकास अधिकृत	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
५.	सन्तोष भट्टराई	मेटेरियोलोजिष्ट	पोखरा अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल हवाई मौसम केन्द्र, पोखरा
६.	वीना पराजुली	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-वर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-४, अङ्क-४९ (१८३ औं शृङ्खला) अवधि: असार १२-१८ सम्म मिति: असार १२, २०८३

गत हप्ता (असार ०५-११, २०८३) मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: हिमाली/उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा साताभर आंशिकदेखि अधिकांश बदली भएको। तराई भू-भागमा साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली भएको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात भएको। पहाडी भू-भागमा साताको सुरुमा मेघगर्जन/चट्याडसहित थोरै स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षा, अधिकांश स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा र साताको मध्य र अन्त्यमा मेघगर्जन/चट्याड सहित एक-दुई स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षा भई धेरै स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा भएको। तराई भू-भागमा साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षा र साताभर थोरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा भएको। स्याङ्जा जिल्लाको स्याङ्जा केन्द्रमा सबैभन्दा धेरै वर्षा (१४१.१ मिलिमिटर) मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मनाङ जिल्लाको हुम्डे केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (३.५ डिग्री सेल्सियस) र नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको दुम्कौली केन्द्रमा सबैभन्दा बढी तापक्रम (३८.५ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। प्रदेशभर अधिकतम र न्यूनतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तन नभएको।

आगामी हप्ता (असार १२-१८, २०८३) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार	साताको मध्य: आइतबार, सोमबार र मंगलबार	साताको अन्तिम: बुधबार र बिहीबार
मौसमी अवस्थाको सारांश: प्रदेशभर साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदली रही साताको अन्त्यमा साधारणतयादेखि पुर्णतया बदलीको सम्भावना रहेको। हिमाली/उच्च पहाडी तथा तराई भू-भागमा साताको सुरुमा थोरै स्थान, साताको मध्यमा केही स्थान र साताको अन्त्यमा धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात, साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागमा साताको सुरुमा केही स्थान, साताको मध्य र अन्त्यमा धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रही साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको सम्भावना समेत रहेको। पहाडी भू-भागमा साताको मध्य र अन्त्य तथा तराई भू-भागमा साताको अन्त्यमा हावाहुरीको समेत सम्भावना रहेको। प्रदेशभर साताको सुरु र मध्यमा अधिकतम र न्यूनतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने तथा साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने सम्भावना रहेको।		

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/उच्च पहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक	हल्का, मध्यमदेखि भारी वर्षा	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, साताको	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने,	साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदली रही	मेघगर्जन/चट्याड	साताको सुरुमा थोरै स्थान, साताको मध्यमा केही स्थान र साताको अन्त्यमा धेरै स्थानमा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

	सुलिकोट, चुमनुब्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)		अन्त्यमा हल्का घट्ने।	साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने	साताको अन्त्यमा साधारणतया देखि पुर्णतया बदलीको सम्भावना रहेको		मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात, साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का, मध्यम/भारीदेखि धेरै भारी वर्षा	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने सम्भावना रहेको	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने	साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदली रही साताको अन्त्यमा साधारणतया देखि पुर्णतया बदलीको सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/चट्याङ	साताको सुरुमा केही स्थान, साताको मध्य र अन्त्यमा धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा, साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको सम्भावना समेत रहेको
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्का, मध्यदेखि भारी वर्षाको सम्भावना रहेको	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने सम्भावना रहेको	साताको सुरु र मध्यमा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने, साताको अन्त्यमा हल्का घट्ने सम्भावना रहेको	साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदली रही साताको अन्त्यमा साधारणतया देखि पुर्णतया बदलीको सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/चट्याङ, हावाहुरी	साताको सुरुमा थोरै स्थान, साताको मध्यमा केही स्थान र साताको अन्त्यमा धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात, साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि सारांशः

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम बगैँचा रेखाङ्कन गरी खाडलको तयारी तथा गुणस्तरीय बिरुवाको प्रवन्ध गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसा किरा व्यवस्थापनको लागि नियमित प्रोटीन बेट छर्कनुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।
- वर्षायाममा पानी फोहर भई फोहर पानीका कारण पशुपन्छीमा E. coli लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।

कृषि सल्लाहः

बालीः

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। धानको बालको फेदको दानाबाट चामल छुट्टिने अवस्थामा धान काट्ने गर्नुहोस्।
- पोखरा उपत्यका तथा आसपासका क्षेत्रका लागि धानको रैथाने जात (सुधारिएको जेठोबुढो, एकले, रातो अनदि, वयर्नी, लाल अनदि, कालो पात्ले) को व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- धान बालीमा प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा देहाय बमोजिमको मात्रामा प्रयोग गर्नुहोस्।

भौगोलिक क्षेत्र	जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा						गाँज हाल्ने समय	फूल फुल्नु अगाडि
	प्राङ्गारिक मल (टन प्रति हे.)	रासायनिक मल (के.जी. प्रति हे.)						
		युरिया	डिएपी	एमओपी	जिङ्क सल्फेट	बोरेक्स	युरिया	युरिया
भित्री तराई (नवलपुर)	६	५५	८७	६७	१०	१०	९१	९१
पहाडी क्षेत्र	६	४६	६५	५०	१०	१०	७४	७२
वर्णशंकर जातको धान सबै क्षेत्रको लागि	६	६६	१०९	१००	१४	१०	१०९	१०९

- आगामी मनसुन ऋतुमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने पूर्वानुमान भएको हुँदा सुख्खा सहन सक्ने धानका जातलाई प्राथमिकता दिनुहोस्।
- धानबालीमा खाद्यतत्व व्यवस्थापन र माटो सुधारको लागि बाली नलगाइएको खेतमा हरियो मलको रूपमा ढैंचा, सनइ, मुग आदि लगाई धान लगाउनु पूर्व माटोमा मिलाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- मकै बाली तयार भए नभएको एकिन गर्न खोस्ता छोडाएर हेर्नुहोस्। मकैको दाना र खोया जोडिने ठाँउमा कालो धब्बा देखिएमा र दानामा चिस्यान ३० देखि ३५ प्रतिशत जति भएमा मौसम हेरी बाली कटानी गर्नुहोस्। वर्षाको कारण घाममा सुकाउन नसकिने भएमा कुनियो, झुत्तो वा सुली बनाएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- बसन्ते मकैको बोटको उचाई घुँडाघुँडा आउने अवस्थाको भएपछि अथवा ५ वटा पूर्ण पात निस्किएको अवस्था छ भने झारपात उखेली नाइट्रोजनको सिफारिस मात्राको एक तिहाई भाग (४.३५ केजी प्रति रोपनी) मकै बालीमा प्रयोग गरी उकेरा दिनुहोस्।
- छोडाएको मकै ३ -४ दिनको रापिलो घाममा सुकाएर १२ प्रतिशत चिस्यान भएपछि मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- खेतबारीका अवशेषहरूलाई बारीको छेउमा जलाउने, घर वरिपरिको सामुदायिक तथा कृषि वनमा नियन्त्रित आगो लगाउने प्रयासहरूलाई निरुत्साहित गर्नुहोस्। बालीका अवशेषलाई कम्पोष्टिङ गर्ने वा जोतेर खेतबारीमा मिलाउनाले माटोमा कार्बनको स्थिरीकरण भई प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रामा वृद्धि हुने हुँदा अवशेषलाई नजलाउनुहोस्।
- उच्च पहाडमा लगाइएको आलुमा डढुवा रोग देखिएमा रोगी पात र डाँठ नष्ट गरी डाइमथोमर्फ (५०% डब्लुपी) १.५ देखि २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- लहरेबालीमा क्षति पुऱ्याउने रातो खपटेको व्यवस्थापनका लागि यदि थोरै संख्यामा छ भने सम्भव भएसम्म खपटे किरालाई टिपेर नष्ट गर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गर्नेपने अवस्थामा मालाथियन (५०% ईसी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- काँक्रो, फर्सीको डाउनी मिल्ड्यू व्यवस्थापनको लागि रोगको प्रकोप बढ्दै गएको खण्डमा मेन्कोजेब ६४% + मेटल्याक्सिल ८% विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर १० दिनको फरकमा पुरै बोट भिज्ने गरी ३ पटकसम्म छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी जस्ता फल तरकारी बालीमा बढी खाद्यतत्व आवश्यक पर्ने हुनाले फल टिपेको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटका दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्कनुहोस्।
- भण्टा, खुर्सानी, गोलभेंडा लगायतका तरकारी बालीको नर्सरीमा वेर्ना कुहिने रोग नियन्त्रणको लागि ट्राइकोडर्मा हार्जियानम ५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले घोल बनाई माटो भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- खुर्सानी लगायतका बालीमा फेद कुहिने रोगका कारण बोट ओइलाएर मर्ने समस्या देखिएमा कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर प्रत्येक विरुवाको फेदको भाग समेत भिज्ने गरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस् र १०/१० दिनको फरकमा ४/५ पटक दोहोर्‍याउनुहोस्।
- सिमीको स्क्लेरोटिनिया सडनको व्यवस्थापनको लागि कार्बेन्डाजिम ५०% डब्लुपी १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमनका लागि ओटा-टी ट्रयापमा टि.एल.एम.ल्यूर र सावुन पानीमा ५ थोपा तेलको प्रयोग गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुऱ्याएका पात, मुना तथा फलहरु सङ्कलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्त्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ मिलिलिटर वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ मिलिलिटर प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्कनुहोस्। एउटै विषादी लगातार प्रयोग गर्दा किरामा विषादी पचाउन सक्ने क्षमता विकास हुँदैजाने हुनाले आलोपालो गरी विषादी छर्कनुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि खटिराका लक्षण देखिएका सबै हाँगा, पातहरु हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम र कासुगामाइसिन २ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीका दरले मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको मसिनो हाँगामा Felt disease (फेल्ड रोग) वा पिंक रोग देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगाहरुमा रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र १.५% को बोर्डोमिश्रण बनाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्। यदि रोग लागेको हाँगा मोटो छ भने रोग लागेको ठाँउमा जुटको बोराले राम्रोसँग रगड्ने र सोही स्थानमा १०% को बोर्डोपिष्ट तयार गरी पोत्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसा किरा (Chinese citrus fly) व्यवस्थापनको लागि नियमित रूपमा प्रोटीन बेट छर्कनुहोस्। प्रोटीन बेट छर्कदा एक भाग विषादीयुक्त तयारी प्रोटीन बेटमा दुई भाग पानी मिसाई हरेक तीन बोट मध्ये एक बोटको तल्लो हाँगाको एक वर्ग मिटर क्षेत्रफलमा पातहरु राम्ररी भिज्नेगरी १० दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा कुहिएका जरा काटेर हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरि २ पटक राख्नुहोस्।
- नियमित व्यवस्थापन नभएका स्याउको बोटमा बोक्रा पातलो भई खुइलिने, घाउ वा दाद जस्तो हुने लक्षण देखिएमा ढुसीबाट लाग्ने Papery bark हुन सक्छ। रोग लागेको भाग काटेर संकलन गरी जलाउने गर्नुहोस्। रोग नियन्त्रणका लागि रोगग्रस्त भागमा जुटको बोराले रगडेर ठूला हाँगामा १०% को बोर्डोपिष्ट लगाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय भएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा बगैँचा रेखाङ्कन (समथर जमिनमा वर्गाकार, षट्कोणाकार र भिरालो जमिनमा कन्टुर/समउच्च पद्धति) गरी बेर्ना रोप्ने सिफारिस दुरी अनुसार १ मि × १ मि × १ मि आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिया, कफी र केराको लागि ६० सेमी × ६० सेमी × ६० सेमी आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खाडल खन्दा देहाय बमोजिमको गर्नुहोस्।

बालीको नाम	लगाउने दुरी (मिटर)	प्रति रोपनी बिरुवा संख्या
सुन्तला	५-६ × ५-६	१५-२०
कागती	४-५ × ४-५	२०-३०
एभोकाडो	८-१० × ८-१०	५-८

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

लिची	१०x१०	७-८
आँप	१०-१२x१०-१२ (आम्रपालीको लागि ५x५)	५ (आम्रपाली- २०)
चिया	०.९x०.६	६००-७००
कफी	२-२.५x२-२.५	११०
केरा	अग्लो जात २-३x२-३ (होचो जात २x२)	५०-५५ (होचो जात १२५)
मेकाडेमिया नट	७x७	१०-१२

- सुन्तलाजात फलफुल रोपेका कलमी बेर्नाका ग्राफ्ट युनियनभन्दा तल पलाएका हाँगा तथा पात हटाउनुहोस्।
- केरामा लाग्ने घुन (Banana stem weevil) को समस्या भएका बोटको फेद वरिपरि केराको थामलाई ८-१० ईन्चको टुक्रा काटेर पासोको रुपमा राख्नुहोस्। यसरी राखेको पासोको दैनिक अवलोकन गरी जम्मा भएका किराहरुलाई हातले टिपेर नष्ट गर्नुहोस्। रासायनिक विषादीको प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थामा कार्टाप हाईड्रोक्लोराईड (४% जीआर) २० ग्राम प्रति बोट फेदको वरिपरि माटोमा प्रयोग गर्नुहोस् वा कार्टाप हाईड्रोक्लोराईड (४% जीआर) २ ग्रामका दरले किरा लागेका बोटहरुको गुभोमा राख्नुहोस्।
- स्याउमा पाल बनाउने लार्भाको व्यवस्थापनको लागि सुरुको अवस्थामा वासस्थान हुन सक्ने पात तथा हाँगाहरु काटछाँट गरी हटाउनुहोस्। लार्भा देखिएको अवस्थामा संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- विषादी विष हो, औषधी होइन। त्यसैले प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम सुरक्षित पोशाक लगाएर मात्र विषादीको प्रयोग गर्नुहोस्। विषादीको प्रयोग गरी सकेपछि अनिवार्य रुपमा पर्खनुपर्ने समयावधिको पालना गर्नुहोस्। जीवनाशक विषादी खरिद गर्नुपूर्व विषादीको वट्टा/खोलमा उल्लेख गरिएको म्याद सकिने मिति तथा अन्य सूचना ध्यानपूर्वक अध्ययन गर्नुहोस्। सकभर फूल फूलने समयमा मौरी लगायत अन्य परागसेचनकर्तालाई असर गर्ने विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।
- डढेलो/आगलागीका घटना घट्न सक्ने हुँदा चनाखो रहनुहोस्। साथै, सम्भव भएसम्म डढेलो नियन्त्रणका लागि सुरक्षित घेरा बनाउने र अन्य आवश्यक पूर्व तयारी गर्नुहोस्।
- प्रतिकूल मौसम तथा प्राकृतिक विपद्का कारण बालीनाली, मौरी, च्याउ तथा पशुपन्छी एवम् मत्स्य क्षेत्रमा हुनसक्ने आर्थिक क्षतिको सुरक्षाका लागि समयमै बिमा गर्नुहोस्।
- माटोको दिगो व्यवस्थापन तथा उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि प्राङ्गारिक मल तथा रासायनिक मलको सन्तुलित प्रयोग र माटो परीक्षण प्रतिवेदनको सिफारिस बमोजिम माटो सुधारका लागि आवश्यक वस्तु प्रयोग गर्नुहोस्।

पशुपन्छी तथा मत्स्य:

- गाईभैँसीले भाले खोजेको १२ देखि १८ घण्टाभित्र, बाख्रामा १२ देखि ३६ घण्टाभित्र र बंगुरमा स्ट्यान्डिङ हिट (standing heat) आएको बेलामा प्रजनन गराउनुहोस्।
- गाई, भैँसी, गोरुमा लामखुट्टे, भुसुनाको टोकाईबाट सर्ने साउने ज्वरो (Ephemeral fever) को उच्च जोखिमको समय सुरु भएकोले लामखुट्टे, भुसुना लगायतका परजीवी नियन्त्रणको लागि गोठको सरसफाईमा ध्यान दिने, गोठ वरपर पानी जम्न नदिने र पशुमा उच्च ज्वरो आउने, खुट्टा खोच्चाउने, शरिर कक्रक्क हुने, दुध दिने पशुले अकस्मात धेरै दुध घटाउने जस्ता लक्षण देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- विशेष गरी गाईभैसीमा नाम्ले र भेडाबाखामा नाम्ले, माटे, हेमोडिस, फित्ते जुका जस्ता आन्तरिक परजीवीहरूको प्रकोप नियन्त्रणका लागि समय समयमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा गोबर/जुतो जाँच गराई पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार परजीवी विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्। खोरभिन्न र बाहिर सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- भेडाबाखा लगायत अन्य पशुमा बाह्य परजीवीको संक्रमण अत्याधिक हुने भएकोले यदि बाह्य परजीवी जस्तै जुम्रा, किर्ना, सुलसुले आदि देखिएमा साइपरमेथ्रिन (१०% एमएम) : २ मिलिलिटर प्रति लिटर वा ट्राइजोफस (४०% एमभी) ३ मिलिलिटर प्रति १० लिटर वा एमिटराज (१२.५% एमभी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले आवश्यक मात्रामा पशु चिकित्सक वा पशु स्वास्थ्य प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम झोल बनाई ३० देखि ६० सेकेण्डसम्म डिपिड (झोलमा डुबाउने) वा स्प्रे गर्नुहोस्। सो झोलको प्रयोग गर्दा निम्न सावधानी अपनाउनुहोस्।
  - बिरामी, कमजोर, पाठापाठी र गर्भवतीलाई प्रयोग नगर्नुहोस् र पाठापाठीलाई दूध चुस्न नदिनुहोस्।
  - सो झोल प्रयोग गर्ने बेलामा खाने पिउने कार्य नगर्नुहोस्। प्रयोग गर्ने व्यक्तिले आँखा, नाक र मुखमा पस्नबाट जोगिने उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्। प्रयोग गरिएको पशुको मासु कम्तीमा ७ दिनसम्म खान को लागि प्रयोग नगर्नुहोस्।
  - बाँकी रहेको झोललाई पानीको मुहानमा नमिसिने गरी उचित व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाइबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर र बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।
- दुधालु गाईभैसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन (१ देखि २ प्रतिशत) मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्नुहोस् र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशुलाई उभ्याइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पशुपन्छीलाई खुवाउने दानालाई ओसिलोपनाबाट जोगाउन त्रिपाल वा प्लाष्टिकको प्रयोग गरी जमिनभन्दा माथि काठको फलेक ओछ्याएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- पशुपन्छीमा महामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्। पशु खरिद गरी ल्याउँदा समेत उल्लिखित खोपहरू लगाएको सुनिश्चित गर्नुहोस्।

पशुवस्तुको प्रजाति	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैसी, याक, चोरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाखा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

➤ तनहुँ जिल्लामा हालसालै बङ्गुरमा “अफ्रिकन स्वाईन फिभर” रोगको संक्रमण पुष्टि भएकोले उच्च सतर्कता अपनाउनुहोस्। यस रोग लाग्दा उच्च ज्वरो आउने, शरीरमा निलो धब्बा देखिने, बङ्गुर एकै ठाउँमा झुम्मिएर बस्ने, छेर्ने, उच्च संक्रमण दर तथा सत प्रतिशतसम्म मृत्युदर हुने, रोकथामका लागि खोप नभएको र रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नहुने हुँदा रोग लाग्नबाट जोगाउन जैविक सुरक्षाका उपायहरू अपनाउनुहोस्।

➤ अफ्रिकन स्वाईन फिभर देखिएका स्थानमा कृषकले देहाएका विषयमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्।

• फार्ममा प्रवेश गर्नु पूर्व कृषकले राम्रोसँग निःसंक्रमण गरेर मात्र प्रवेश गर्नुहोस्।

• बङ्गुरलाई खेर गएका खानेकुरा खुवाउनेले कम्तीमा आधा घण्टा उमालेर मात्र खुवाउनुहोस्।

• जङ्गली बङ्गुर/बँदेल र घरपालुवा बङ्गुर सिधा सम्पर्कमा आउन नदिने व्यवस्था गर्नुहोस्।

• फार्ममा जैविक सुरक्षा कडा गरी मानिस तथा सवारी साधनको अनावश्यक आवत-जावतमा रोक लगाउनुहोस्। रोगी बङ्गुरको बिक्री वितरण नगर्नुहोस्।

चित्र नं ३ अफ्रिकन स्वाईन फिभरको लक्षण देखिएको बंगुर
श्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

➤ पशु सेवा विभागको पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार देशका विभिन्न ११ जिल्लामा पन्छीहरूको संक्रामक रोग बर्डफ्लु देखा परेको तथा गण्डकी प्रदेशमा हालसम्म उक्त संक्रमण देखा नपरेको अवस्थामा रोग भित्रिन नदिनको लागि जैविक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्।

➤ वर्षायाममा पानी फोहर भई फोहर पानीका कारण पशुपन्छीमा *E. coli* लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्। पानी शुद्धीकरणको लागि छान्ने, उमाल्ने, ब्लिचिड पाउडरले उपचार गर्ने लगायतका उपायहरू अपनाउनुहोस्।

➤ एन्टीबायोटिकले उपचार गरिरहेको पशुको दूध र मासु एन्टीबायोटिकको प्रकृति हेरी withdrawal period लाई ध्यानमा राखी दूध र मासु बिक्री वितरण गर्नुहोस्।

➤ स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, मोलासेस जस्ता बहुवर्षिय घाँसको बीउ छर्ने समय भएकोले बीउको व्यवस्था गरी आफ्नो खेतबारीमा घाँस खेती गर्नुहोस्।

➤ डाले घाँसको बिरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले खाडल खन्ने तयारी गर्नुहोस्।

➤ यस मौसममा लामखुट्टे र झिँगाको वृद्धि भई पशुपन्छीमा वाहकजन्य रोगको जोखिम बढ्ने भएकाले खोरगोठ तथा वरिपरि सफा राख्नुहोस्।

➤ प्रि-मन्सुनमा दिउँसो र साँझ हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङको सम्भावना बढी भएकाले मध्यान्न पछि पशुचौपायालाई

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

जङ्गलमा चराउन नलैजानुहोस् र गोठबाहिर नबाँध्नुहोस्। गोठ भित्र पशुचौपाया हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङले आत्तिने हुँदा गोठ/ खोरका झ्यालमा पर्दा, बोराले ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।

- पोखरीमा नयाँ माछाको भुरा छोड्दा भरपर्दो तथा दर्ता प्राप्त ह्याचरीबाट रोगरहित भुरा मात्र खरिद गर्नुहोस्। भुरा पोखरीमा हाल्नु अघि भुरा रहेको प्लास्टिक ब्यागलाई २०-३० मिनेटसम्म नखोली पोखरीको पानीमा तैरिन छोड्नुहोस्। पोखरीको पानी र प्लास्टिक ब्यागभित्रको पानीको तापक्रम समान भएपछि मात्र भुरालाई बिस्तारै पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- तापक्रम बढ्न सुरु भएकोले पोखरीको पानीको pH (६.५—८.५), पारदर्शिता र घुलनशील अक्सिजनको अवस्था नियमित रूपमा निगरानी गर्नुहोस्। आवश्यक भएमा प्रति रोपनी २०—२५ केजी चुना प्रयोग गरी पोखरीको पानी सन्तुलनमा राख्नुहोस्।
- भुरा छोडेको २-३ दिनपछि ३०—३५% प्रोटिनयुक्त दाना बिस्तारै दिन सुरु गर्नुहोस्। माछाको तौल अनुसार दैनिक शरीर तौलको ३-५% का दरले दाना दिनु उपयुक्त हुन्छ। दाना बिहान र साँझ दुई पटक खुवाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ भुरा छोड्ने समय भएकोले कार्प प्रजातिका फिङ्गरलिड साइजका भुरा खरिद गरी मल र चुना हालेर तयार गरिएको पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- अबका दिनमा तापक्रमको उतारचढावका कारण रोगको जोखिम बढ्न सक्ने भएकाले माछाको गतिविधि, खानपान र स्वास्थ्य अवस्थाको दैनिक अवलोकन गर्नुहोस्। कुनै असामान्य लक्षण देखिएमा तुरुन्त मत्स्य प्राविधिकसँग सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गर्मी तथा वर्षा याममा माछाका जुम्रा, अंकुशे किरा जस्ता परजिवीको संक्रमण बढ्ने भएकोले पोखरी सफा राख्ने र पोखरीमा परजिवीले अण्डा पार्न सक्ने स-साना हाँगा, डोरी जस्ता वस्तुलाई तुरुन्तै पोखरीबाट हटाउनुहोस्।
- रेन्बो ट्राउट माछाका लागि प्रति केजी शारिरिक तौलको ०.८-१.२ प्रतिशत को दरमा ४०-४५ प्रतिशत प्रोटिन भएको दाना प्रयोग गर्नुहोस् र प्रत्येक १५ दिनमा माछाको वृद्धि जाँच गर्नुहोस्।
- बादल लागेको अवस्थामा पोखरीमा अक्सिजन कमि हुन सक्ने सम्भावना भएकोले सो अवस्थामा पोखरीमा तुरुन्त एरेटर चलाउने र त्यस्ता दिनमा माछालाई दाना दिन बन्द गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा रेन्बो ट्राउट माछाको रेसवेमा पानी धमिलो आउन सक्ने हुँदा धमिलो पानी आएमा माछालाई हप्ताको २ पटक नुनपानीले सफा गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	डा. शम्भु राज पाण्डे	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी अनुसन्धान, विकास तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२.	डा. किरण पाण्डे	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा
३.	गोविन्द पाण्डे	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
४.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, पोखरा
५.	समसेर बस्नेत	बाली संरक्षण विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, पोखरा
६.	सन्तोष भट्टराई	मेटेरियोलोजिष्ट	पोखरा अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल हवाई मौसम केन्द्र, पोखरा
७.	वीना पराजुली	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
८.	अनुपम उप्रेती	वरिष्ठ कार्यक्रम अधिकृत	ली-वर्ड, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-४, अङ्क-५० (१८४ औं शृङ्खला)

अवधि: असार १९-२५ सम्म

मिति: असार १९, २०८३

गत हप्ता (असार १२-१८, २०८३) मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: प्रदेशभर साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदली रही साताको अन्त्यमा साधारणतया देखि पुर्णतया बदली भएको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताको सुरुमा थोरै स्थान, साताको मध्य र अन्त्यमा केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात भएको। पहाडी भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा मेघगर्जन/चट्याडसहित थोरै स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षा, धेरै स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा र साताको अन्त्यमा मेघगर्जन/चट्याडसहित एक-दुई स्थानमा भारी वर्षा, धेरै स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा भएको। तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षा र साताभर धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्का देखि मध्यम वर्षा भएको। तनहुँ जिल्लाको बन्दिपुर केन्द्रमा सबैभन्दा धेरै वर्षा (१०६.० मिलिमिटर) मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मनाङ जिल्लाको हुम्डे केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (९.० डिग्री सेल्सियस) र नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको दुम्कौली केन्द्रमा सबैभन्दा बढी तापक्रम (३७.० डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। प्रदेशभर अधिकतम तापक्रम साताको अन्त्यमा हल्का घटेको र न्यूनतम तापक्रम उल्लेखनीय परिवर्तन नभएको।

आगामी हप्ता (असार १९-२५, २०८३) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार **साताको मध्य:** आइतबार, सोमबार र मंगलबार **साताको अन्तिम:** बुधबार र बिहीबार

मौसमी अवस्थाको सारांश: प्रदेशमा साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको सम्भावना रहेको। हिमाली/उच्च पहाडी तथा तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा धेरै स्थान र साताको अन्त्यमा केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात, तराई भू-भागमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागमा साताभर मेघगर्जन/चट्याडसहित एक-दुई स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षा र धेरै स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको। प्रदेशभर अधिकतम र न्यूनतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तनको सम्भावना नरहेको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/उच्च पहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	आंशिकदेखि साधारणतया बदली हुने सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/चट्याड	साताको सुरु र मध्यमा धेरै स्थान र साताको अन्त्यमा केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

भेग)							
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का, मध्यम / भारीदेखि धेरै भारी वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	आंशिकदेखि साधारणतया बदली हुने सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/ चट्याङ	साताभर मेघगर्जन/चट्याङ सहित एक-दुई स्थानमा भारीदेखि धेरै भारी वर्षा र धेरै स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्का, मध्यदेखि भारी वर्षाको सम्भावना रहेको	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	आंशिकदेखि साधारणतया बदली हुने सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/ चट्याङ	साताको सुरुमा र मध्यमा धेरै स्थान र साताको अन्त्यमा केही स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रही एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको

कृषि सारांश:

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल विरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले विरुवा रोप्ने स्थानमा प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम बगैँचा रेखाङ्कन गरी खाडलको तयारी तथा गुणस्तरीय विरुवाको प्रवन्ध गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलको भेट्नो चुसेर फल झार्ने पतेरो व्यवस्थापनको लागि नियमित रूपमा बोट र फल वरिपरि अवलोकन गर्नुहोस्।
- अत्यधिक वर्षाका कारण पोखरीको डिल भत्कने सक्ने भएकोले समयमै मर्मत गरी क्षति हुनबाट जोगाउनुहोस्।
- वर्षायाममा पानी फोहोर भई फोहोर पानीका कारण पशुपन्छीमा E. coli लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि सल्लाह:

बाली:

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। धानको बालको फेदको दानाबाट चामल छुट्टिने अवस्थामा धान काट्ने गर्नुहोस्।
- चैते धानमा घाँटी मरुवा (neck blast), मरुवा (blast) वा कालो पोकेको समस्या छ भने त्यस्तो खेतबाट धानको बीउ नराख्नुहोस्। बीउको लागि रोग किरा नलागेको बाला छानेर उचित चिस्यान (१२% भन्दा कम) भएको धानको बीउलाई वेभिष्टिन वा भाइटाभेक्स जस्ता दुसीनाशक विषादीले २ ग्राम प्रति केजी बीउको दरमा उपचार गरी भण्डारण गर्नुहोस्।
- धान बालीमा प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा देहाय बमोजिमको मात्रामा प्रयोग गर्नुहोस्।

भौगोलिक क्षेत्र	जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा						गाँज हाल्ने समय	फूल फुल्नु अगाडि
	प्राङ्गारिक मल (टन प्रति हे.)	रासायनिक मल (के.जी. प्रति हे.)						
		युरिया	डिएपी	एमओपी	जिङ्क सल्फेट	बोरेक्स	युरिया	युरिया
भित्री तराई (नवलपुर)	६	५५	८७	६७	१०	१०	९१	९१
पहाडी क्षेत्र	६	४६	६५	५०	१०	१०	७४	७२
वर्णशंकर जातको धान सबै क्षेत्रको लागि	६	६६	१०९	१००	१४	१०	१०९	१०९

- आगामी मनसुन ऋतुमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने पूर्वानुमान भएको हुँदा सुख्खा सहन सक्ने धानका जातलाई प्राथमिकता दिनुहोस्।
- धानबालीमा खाद्यतत्व व्यवस्थापन र माटो सुधारको लागि बाली नलगाइएको खेतमा हरियो मलको रूपमा ढैंचा, सनइ, मुग आदि लगाई धान लगाउनु पूर्व माटोमा मिलाउनुहोस्।
- मकै बाली तयार भए नभएको एकिकन गर्न खोस्टा छोडाएर हेर्नुहोस्। मकैको दाना र खोया जोडिने ठाँउमा कालो धब्बा देखिएमा र दानामा चिस्यान ३० देखि ३५ प्रतिशत जति भएमा मौसम हेरी बाली कटानी गर्नुहोस्। वर्षाको कारण घाममा सुकाउन नसकिने भएमा कुनियो, झुत्तो वा सुली बनाएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- बसन्ते मकैको बोटको उचाई घुँडाघुँडा आउने अवस्थाको भएपछि अथवा ५ वटा पूर्ण पात निस्किएको अवस्था छ भने झारपात उखेली नाइट्रोजनको सिफारिस मात्राको एक तिहाई भाग (४.३५ केजी प्रति रोपनी) मकै बालीमा प्रयोग गरी उकेरा दिनुहोस्।
- छोडाएको मकै ३ -४ दिनको रापिलो घाममा सुकाएर १२ प्रतिशत चिस्यान भएपछि मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- खेतबारीका अवशेषहरूलाई बारीको छेउमा जलाउने, घर वरिपरिको सामुदायिक तथा कृषि वनमा नियन्त्रित आगो

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

लगाउने प्रयासहरूलाई निरुत्साहित गर्नुहोस्। बालीका अवशेषलाई कम्पोष्टिङ गर्ने वा जोतेर खेतबारीमा मिलाउनाले माटोमा कार्वनको स्थिरीकरण भई प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रामा वृद्धि हुने हुँदा अवशेषलाई नजलाउनुहोस्।

- उच्च पहाडी क्षेत्रमा आगामी साता आलु बाली खन्दै हुनुहुन्छ भने सिँचाइ बन्द गर्नुहोस् र आलुको दानालाई छिपिन दिन आलुको बोटको जमिन माथिको भाग (haulm) हटाउनुहोस्।
- काँक्रो, फर्सीको डाउनी मिल्ड्यू व्यवस्थापनको लागि रोगको प्रकोप बढ्दै गएको खण्डमा मेन्कोजेब ६४% + मेटल्याक्सिल ८% विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर १० दिनको फरकमा पुरै बोट भिज्ने गरी ३ पटकसम्म छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी जस्ता फल तरकारी बालीमा बढी खाद्यतत्व आवश्यक पर्ने हुनाले फल टिपेको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटका दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्कनुहोस्।
- भण्टा, खुर्सानी, गोलभेंडा लगायतका तरकारी बालीको नर्सरीमा वेर्ना कुहिने रोग नियन्त्रणको लागि ट्राइकोडर्मा हार्जियानम ५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले घोल बनाई माटो भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- खुर्सानी लगायतका बालीमा फेद कुहिने रोगका कारण बोट ओइलाएर मर्ने समस्या देखिएमा कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर प्रत्येक विरुवाको फेदको भाग समेत भिज्ने गरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस् र १०/१० दिनको फरकमा ४/५ पटक दोहोर्‍याउनुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमनका लागि ओटा-टी ट्रापमा टि.एल.एम.ल्यू र सावुन पानीमा ५ थोपा तेलको प्रयोग गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुर्‍याएका पात, मुना तथा फलहरू सङ्कलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोराट्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ मिलिलिटर वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ मिलिलिटर प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्कनुहोस्। एउटै विषादी लगातार प्रयोग गर्दा किरामा विषादी पचाउन सक्ने क्षमता विकास हुँदैजाने हुनाले आलोपालो गरी विषादी छर्कनुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि खटिराका लक्षण देखिएका सबै हाँगा, पातहरू हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम र कासुगामाइसिन २ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीका दरले मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको मसिनो हाँगामा Felt disease (फेल्ड रोग) वा पिंक रोग देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगाहरूमा रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र १.५% को बोर्डोमिश्रण बनाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस्। यदि रोग लागेको हाँगा मोटो छ भने रोग लागेको ठाँउमा जुटको बोराले राम्रोसँग रगड्ने र सोही स्थानमा १०% को बोर्डोपेष्ट तयार गरी पोत्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलको भेट्नो चुसेर फल झार्ने पतेरो व्यवस्थापनको लागि नियमित रूपमा बोट र फल वरिपरि अवलोकन गर्नुहोस्। पतेरो किरा सुरुको अवस्थामा झुण्डमा हुने भएकोले यस्ता झुण्डलाई समातेर नष्ट गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा कुहिएका जरा काटेर हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरि २ पटक राख्नुहोस्।
- नियमित व्यवस्थापन नभएका स्याउको बोटमा बोक्रा पातलो भई खुइलिने, घाउ वा दाद जस्तो हुने लक्षण देखिएमा ढुसीबाट लाग्ने Papery bark हुन सक्छ। रोग लागेको भाग काटेर संकलन गरी जलाउने गर्नुहोस्। रोग नियन्त्रणका लागि रोगग्रस्त भागमा जुटको बोराले रगडेर ठूला हाँगामा १०% को बोर्डोपिष्ट लगाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय भएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा बगैँचा रेखाङ्कन (समथर जमिनमा वर्गाकार, षट्कोणाकार र भिरालो जमिनमा कन्टुर/समउच्च पद्धति) गरी बेर्ना रोप्ने सिफारिस दुरी अनुसार १ मि × १ मि × १ मि आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिया, कफी र केराको लागि ६० सेमी × ६० सेमी × ६० सेमी आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खाडल खन्दा देहाय बमोजिमको गर्नुहोस्।

बालीको नाम	लगाउने दुरी (मिटर)	प्रति रोपनी बिरुवा संख्या
सुन्तला	५-६ × ५-६	१५-२०
कागती	४-५ × ४-५	२०-३०
एभोकाडो	८-१० × ८-१०	५-८
लिची	१० × १०	७-८
आँप	१०-१२ × १०-१२ (आम्रपालीको लागि ५ × ५)	५ (आम्रपाली- २०)
चिया	०.९ × ०.६	६००-७००
कफी	२-२.५ × २-२.५	११०
केरा	अग्लो जात २-३ × २-३ (होचो जात २ × २)	५०-५५ (होचो जात १२५)
मेकाडेमिया नट	७ × ७	१०-१२

- सुन्तलाजात फलफूल रोपेको कलमी बेर्नाको ग्राफ्ट युनियनभन्दा तल पलाएका हाँगा तथा पात हटाउनुहोस्।
- स्याउमा पाल बनाउने लार्भाको व्यवस्थापनको लागि सुरुको अवस्थामा वासस्थान हुन सक्ने पात तथा हाँगाहरु काटछाँट गरी हटाउनुहोस्। लार्भा देखिएको अवस्थामा संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- विषादी विष हो, औषधी होइन। त्यसैले प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम सुरक्षित पोशाक लगाएर मात्र विषादीको प्रयोग गर्नुहोस्। विषादीको प्रयोग गरी सकेपछि अनिवार्य रूपमा पर्खनुपर्ने समयावधिको पालना गर्नुहोस्। जीवनाशक विषादी खरिद गर्नुपूर्व विषादीको बढ्दा/खोलमा उल्लेख गरिएको म्याद सकिने मिति तथा अन्य सूचना ध्यानपूर्वक अध्ययन गर्नुहोस्। सकभर फूल फूलने समयमा मौरी लगायत अन्य परागसेचनकर्तालाई असर गर्ने विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।
- प्रतिकूल मौसम तथा प्राकृतिक विपद्का कारण बालीनाली, मौरी, च्याउ तथा पशुपन्छी एवम् मत्स्य क्षेत्रमा हुनसक्ने आर्थिक क्षतिको सुरक्षाका लागि समयमै बिमा गर्नुहोस्।
- माटोको दिगो व्यवस्थापन तथा उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि प्राङ्गारिक मल तथा रासायनिक मलको सन्तुलित प्रयोग र माटो परीक्षण प्रतिवेदनको सिफारिस बमोजिम माटो सुधारका लागि आवश्यक वस्तु प्रयोग गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

पशुपन्छी तथा मत्स्य:

- गाईभैसीले भाले खोजेको १२ देखि १८ घण्टाभित्र, बाख्रामा १२ देखि ३६ घण्टाभित्र र बंगुरमा स्ट्यान्डिङ हिट (standing heat) आएको बेलामा प्रजनन गराउनुहोस्।
- गाई, भैसी, गोरुमा लामखुट्टे, भुसुनाको टोकाईबाट सर्ने साउने ज्वरो (Ephemeral fever) को उच्च जोखिमको समय सुरु भएकोले लामखुट्टे, भुसुना लगायतका परजीवी नियन्त्रणको लागि गोठको सरसफाईमा ध्यान दिने, गोठ वरपर पानी जम्न नदिने र पशुमा उच्च ज्वरो आउने, खुट्टा खोच्चाउने, शरिर कक्रक हुने, दुध दिने पशुले अकस्मात धेरै दुध घटाउने जस्ता लक्षण देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- विशेष गरी गाईभैसीमा नाम्ले र भेडाबाख्रामा नाम्ले, माटे, हेमोड्स, फित्ते जुका जस्ता आन्तरिक परजीवीहरूको प्रकोप नियन्त्रणका लागि समय समयमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा गोबर/जुतो जाँच गराई पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार परजीवी विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्। खोरभित्र र बाहिर सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- भेडाबाखा लगायत अन्य पशुमा बाह्य परजीवीको संक्रमण अत्याधिक हुने भएकोले यदि बाह्य परजीवी जस्तै जुम्रा, किर्ना, सुलसुले आदि देखिएमा साइपरमेथ्रिन (१०% एमएम) : २ मिलिलिटर प्रति लिटर वा ट्राइजोफस (४०% एमभी) ३ मिलिलिटर प्रति १० लिटर वा एमिटाराज (१२.५% एमभी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले आवश्यक मात्रामा पशु चिकित्सक वा पशु स्वास्थ्य प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम झोल बनाई ३० देखि ६० सेकेण्डसम्म डिपिड (झोलमा डुबाउने) वा स्प्रे गर्नुहोस्। सो झोलको प्रयोग गर्दा निम्न सावधानी अपनाउनुहोस्।
  - बिरामी, कमजोर, पाठापाठी र गर्भवतीलाई प्रयोग नगर्नुहोस् र पाठापाठीलाई दूध चुस्न नदिनुहोस्।
  - सो झोल प्रयोग गर्ने बेलामा खाने पिउने कार्य नगर्नुहोस्। प्रयोग गर्ने व्यक्तिले आँखा, नाक र मुखमा पस्नबाट जोगिने उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्। प्रयोग गरिएको पशुको मासु कम्तीमा ७ दिनसम्म खान को लागि प्रयोग नगर्नुहोस्।
  - बाँकी रहेको झोललाई पानीको मुहानमा नमिसिने गरी उचित व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाईबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर र बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।
- दुधालु गाईभैसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन (१ देखि २ प्रतिशत) मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्नुहोस् र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशुलाई उभ्याइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- पशुपन्छीलाई खुवाउने दानालाई ओसिलोपनाबाट जोगाउन त्रिपाल वा प्लाष्टिकको प्रयोग गरी जमिनभन्दा माथि काठको फलेक ओछ्याएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- पशुपन्छीमा महामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्। पशु खरिद गरी ल्याउँदा समेत उल्लिखित खोपहरू लगाएको सुनिश्चित गर्नुहोस्।

पशुवस्तुको प्रजाति	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैसी, याक, चोरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाख्रा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

- तनहुँ जिल्लामा हालसालै बङ्गुरमा “अफ्रिकन स्वाइन फिभर” रोगको संक्रमण पुष्टि भएकोले उच्च सतर्कता अपनाउनुहोस्। यस रोग लाग्दा उच्च ज्वरो आउने, शरीरमा निलो धब्बा देखिने, बङ्गुर एकै ठाउँमा झुम्मिएर बस्ने, छेर्ने, उच्च संक्रमण दर तथा सत प्रतिशतसम्म मृत्युदर हुने, रोकथामका लागि खोप नभएको र रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नहुने हुँदा रोग लाग्नबाट जोगाउन जैविक सुरक्षाका उपायहरू अपनाउनुहोस्।

- अफ्रिकन स्वाइन फिभर देखिएका स्थानमा कृषकले देहाएका विषयमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्।
- फार्ममा प्रवेश गर्नु पूर्व कृषकले राम्रोसँग निःसंक्रमण गरेर मात्र प्रवेश गर्नुहोस्।
- बङ्गुरलाई खेर गएका खानेकुरा खुवाउनेले कम्तीमा आधा घण्टा उमालेर मात्र खुवाउनुहोस्।
- जङ्गली बङ्गुर/बँदेल र घरपालुवा बङ्गुर सिधा सम्पर्कमा आउन नदिने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- फार्ममा जैविक सुरक्षा कडा गरी मानिस तथा सवारी साधनको अनावश्यक आवत-जावतमा रोक लगाउनुहोस्।
- रोगी बङ्गुरको बिक्री वितरण नगर्नुहोस्।

चित्र नं ३ अफ्रिकन स्वाइन फिभरको लक्षण देखिएको बंगुर
श्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

- पशु सेवा विभागको पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार देशका विभिन्न ११ जिल्लामा पन्छीहरूको संक्रामक रोग बर्डफ्लु देखा परेको तथा गण्डकी प्रदेशमा हालसम्म उक्त संक्रमण देखा नपरेको अवस्थामा रोग भित्रिन नदिनको लागि जैविक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पानी फोहर भई फोहर पानीका कारण पशुपन्छीमा *E. coli* लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्। पानी शुद्धीकरणको लागि छान्ने, उमाल्ने, ब्लिचिड पाउडरले उपचार गर्ने लगायतका उपायहरू अपनाउनुहोस्।
- एन्टीबायोटिकले उपचार गरिरहेको पशुको दूध र मासु एन्टीबायोटिकको प्रकृति हेरी withdrawal period लाई ध्यानमा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

राखी दूध र मासु बिक्री वितरण गर्नुहोस्।

- स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, मोलासेस जस्ता बहुवर्षिय घाँसको बीउ छर्ने समय भएकोले बीउको व्यवस्था गरी आफ्नो खेतबारीमा घाँस खेती गर्नुहोस्।
- मनसुन सुरु भईसकेको हुँदा डाले घाँस तथा भुईँ घाँसका विरुवा रोप्न बाँकि भई छिटो रोप्नुहोस्।
- यस मौसममा लामखुट्टे र झिँगाको वृद्धि भई पशुपन्छीमा वाहकजन्य रोगको जोखिम बढ्ने भएकाले खोरगोठ तथा वरिपरि सफा राख्नुहोस्।
- प्रि-मन्सुनमा दिउँसो र साँझ हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङको सम्भावना बढी भएकाले मध्यान्न पछि पशुचौपायालाई जङ्गलमा चराउन नलैजानुहोस् र गोठबाहिर नबाँध्नुहोस्। गोठ भित्र पशुचौपाया हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङले आत्तिने हुँदा गोठ/ खोरका झ्यालमा पर्दा, बोराले ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ माछाको भुरा छोड्दा भरपर्दो तथा दर्ता प्राप्त ह्याचरीबाट रोगरहित भुरा मात्र खरिद गर्नुहोस्। भुरा पोखरीमा हाल्नु अघि भुरा रहेको प्लास्टिक ब्यागलाई २०-३० मिनेटसम्म नखोली पोखरीको पानीमा तैरिन छोड्नुहोस्। पोखरीको पानी र प्लास्टिक ब्यागभित्रको पानीको तापक्रम समान भएपछि मात्र भुरालाई बिस्तारै पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- तापक्रम बढ्न सुरु भएकोले पोखरीको पानीको pH (६.५-८.५), पारदर्शिता र घुलनशील अक्सिजनको अवस्था नियमित रूपमा निगरानी गर्नुहोस्। आवश्यक भएमा प्रति रोपनी २०-२५ केजी चुना प्रयोग गरी पोखरीको पानी सन्तुलनमा राख्नुहोस्।
- भुरा छोडेको २-३ दिनपछि ३०-३५% प्रोटिनयुक्त दाना बिस्तारै दिन सुरु गर्नुहोस्। माछाको तौल अनुसार दैनिक शरीर तौलको ३-५% का दरले दाना दिनु उपयुक्त हुन्छ। दाना बिहान र साँझ दुई पटक खुवाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ भुरा छोड्ने समय भएकोले कार्प प्रजातिका फिङ्गरलिड साइजका भुरा खरिद गरी मल र चुना हालेर तयार गरिएको पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- अबका दिनमा तापक्रमको उतारचढावका कारण रोगको जोखिम बढ्न सक्ने भएकाले माछाको गतिविधि, खानपान र स्वास्थ्य अवस्थाको दैनिक अवलोकन गर्नुहोस्। कुनै असामान्य लक्षण देखिएमा तुरुन्त मत्स्य प्राविधिकसँग सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गर्मी तथा वर्षा याममा माछाका जुम्रा, अंकुशे किरा जस्ता परजीवीको संक्रमण बढ्ने भएकोले पोखरी सफा राख्ने र पोखरीमा परजीवीले अण्डा पार्न सक्ने स-साना हाँगा, डोरी जस्ता वस्तुलाई तुरुन्तै पोखरीबाट हटाउनुहोस्।
- रेन्बो ट्राउट माछाका लागि प्रति केजी शारिरिक तौलको ०.८-१.२ प्रतिशत को दरमा ४०-४५ प्रतिशत प्रोटिन भएको दाना प्रयोग गर्नुहोस् र प्रत्येक १५ दिनमा माछाको वृद्धि जाँच गर्नुहोस्।
- बादल लागेको अवस्थामा पोखरीमा अक्सिजन कमि हुन सक्ने सम्भावना भएकोले सो अवस्थामा पोखरीमा तुरुन्त एरेटर

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

चलाउने र त्यस्ता दिनमा माछालाई दाना दिन बन्द गर्नुहोस्।

- वर्षायाममा रेन्बो ट्राउट माछाको रेसवेमा पानी धमिलो आउन सक्ने हुँदा धमिलो पानी आएमा माछालाई हप्ताको २ पटक नुनपानीले सफा गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।
- अत्यधिक वर्षाका कारण पोखरीका डिल भत्कने सक्ने भएकोले समयमै मर्मत गरी क्षति हुनबाट जोगाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	बालकृष्ण अधिकारी	बागवानी विज्ञ	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
२.	डा. शम्भु राज पाण्डे	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी अनुसन्धान, विकास तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३.	डा. शोभा शर्मा	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
४.	गोविन्द पाण्डे	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
५.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, पोखरा
६.	रमेश आचार्य	बाली विकास विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
७.	सन्तोष भट्टराई	मेटेरियोलोजिष्ट	पोखरा अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल हवाई मौसम केन्द्र, पोखरा
८.	वीना पराजुली	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
९.	अनुपम उप्रेती	वरिष्ठ कार्यक्रम अधिकृत	ली-वर्ड, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-४, अङ्क-५१ (१८५ औं शृङ्खला) अवधि: असार २६-३२ सम्म मिति: असार २६, २०८३

गत हप्ता (असार १९-२५, २०८३) मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: प्रदेशमा साताभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली भएको। हिमाली/उच्च पहाडी, पहाडी तथा तराई भू-भागमा साताभर धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपात भएको। पहाडी भू-भागमा मेघगर्जन/चट्याडसहित साताको सुरु र मध्यमा थोरै स्थान, साताको अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षा, साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा धेरै भारी वर्षा समेत भएको। तराई भू-भागमा साताको अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षा भएको। स्याङ्जा जिल्लाको पञ्चमूल केन्द्रमा सबैभन्दा धेरै वर्षा (१४४.४ मिलिमिटर) मापन भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मनाङ जिल्लाको हुम्डे केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (७.९ डिग्री सेल्सियस) र नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको दुम्कौली केन्द्रमा सबैभन्दा बढी तापक्रम (३७.५ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। प्रदेशभर अधिकतम तापक्रम र न्यूनतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तन नभएको।

आगामी हप्ता (असार २६-३२, २०८३) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार **साताको मध्य:** आइतबार, सोमबार र मंगलबार **साताको अन्तिम:** बुधबार र बिहीबार

मौसमी अवस्थाको सारांश: प्रदेशभर साताको सुरु र मध्यमा साधारणतयादेखि पूर्णतया बदली रही साताको अन्त्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको सम्भावना रहेको। साताभर प्रदेशका धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारी वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागमा मेघगर्जन/चट्याडसहित साताको सुरु र मध्यमा थोरै स्थान र साताको अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षा सहित साताभर एक-दुई स्थानमा धेरै भारी वर्षा समेतको सम्भावना रहेको। तराई भू-भागमा साताभर एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याडसहित भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको। प्रदेशभर अधिकतम र न्यूनतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तनको सम्भावना नरहेको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/उच्च पहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी	हल्का, मध्यम देखि भारी वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	साताको सुरु र मध्यमा साधारणतया देखि पूर्णतया बदली रही साताको अन्त्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको	मेघगर्जन/चट्याड	साताभर धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षा/हिमपातको सम्भावना रही साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

भेग)					सम्भावना रहेको		सहित भारी वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, वाग्लुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का, मध्यम / भारीदेखि धेरै भारी वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	साताको सुरु र मध्यमा साधारणतया देखि पूर्णतया बदली रही साताको अन्त्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/ चट्याङ	साताभर धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रही साताको सुरु र मध्यमा थोरै र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित भारी वर्षा सहित साताभर एक-दुई स्थानमा धेरै भारी वर्षा समेतको सम्भावना रहेको
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्का, मध्यम भारी देखि धेरै भारी वर्षा	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने	साताको सुरु र मध्यमा साधारणतया देखि पुर्णतया बदली रही साताको अन्त्यमा आंशिकदेखि साधारणतया बदलीको सम्भावना रहेको	मेघगर्जन/ चट्याङ	साताभर धेरै स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रही साताभर एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याङ सहित भारीदेखि धेरै भारी वर्षाको समेत सम्भावना रहेको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि सारांशः

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय नजिकिएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम बगैँचा रेखाङ्कन गरी खाडलको तयारी तथा गुणस्तरीय बिरुवाको प्रवन्ध गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलको भेट्नो चुसेर फल झार्ने पतेरो व्यवस्थापनको लागि नियमित रुपमा बोट र फल वरिपरि अवलोकन गर्नुहोस्।
- अत्यधिक वर्षाका कारण पोखरीको डिल भत्कने सक्ने भएकोले समयमै मर्मत गरी क्षति हुनबाट जोगाउनुहोस्।
- वर्षायाममा पानी फोहोर भई फोहर पानीका कारण पशुपन्छीमा E. coli लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्।

कृषि सल्लाहः

बालीः

- मौसमको जानकारी लिएर मात्र चैते धान काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। धानको बालको फेदको दानाबाट चामल छुट्टिने अवस्थामा धान काट्ने गर्नुहोस्।
- चैते धानमा घाँटी मरुवा (neck blast), मरुवा (blast) वा कालो पोकेको समस्या छ भने त्यस्तो खेतबाट धानको बीउ नराख्नुहोस्। बीउको लागि रोग किरा नलागेको बाला छानेर उचित चिस्यान (१२% भन्दा कम) भएको धानको बीउलाई वेभिष्टिन वा भाइटाभेक्स जस्ता दुसीनाशक विषादीले २ ग्राम प्रति केजी बीउको दरमा उपचार गरी भण्डारण गर्नुहोस्।
- धान बालीमा प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग गर्दा देहाय बमोजिमको मात्रामा प्रयोग गर्नुहोस्।

भौगोलिक क्षेत्र	जमिनको अन्तिम तयारीको समयमा						गाँज हाल्ने समय	फूल फुल्नु अगाडि
	प्राङ्गारिक मल (टन प्रति हे.)	रासायनिक मल (के.जी. प्रति हे.)						
		युरिया	डिएपी	एमओपी	जिङ्क सल्फेट	बोरेक्स	युरिया	युरिया
भित्री तराई (नवलपुर)	६	५५	८७	६७	१०	१०	९१	९१
पहाडी क्षेत्र	६	४६	६५	५०	१०	१०	७४	७२
वर्णशंकर जातको धान सबै क्षेत्रको लागि	६	६६	१०९	१००	१४	१०	१०९	१०९

- आगामी मनसुन ऋतुमा सरदरभन्दा कम वर्षा हुने पूर्वानुमान भएको हुँदा सुख्खा सहन सक्ने धानका जातलाई प्राथमिकता दिनुहोस्।
- धानबालीमा खाद्यतत्व व्यवस्थापन र माटो सुधारको लागि बाली नलगाइएको खेतमा हरियो मलको रुपमा ढैंचा, सनइ, मुग आदि लगाई धान लगाउनु पूर्व माटोमा मिलाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- मकै बाली तयार भए नभएको एकिन गर्न खोस्ता छोडाएर हेर्नुहोस्। मकैको दाना र खोया जोडिने ठाँउमा कालो धब्बा देखिएमा र दानामा चिस्यान ३० देखि ३५ प्रतिशत जति भएमा मौसम हेरी बाली कटानी गर्नुहोस्। वर्षाको कारण घाममा सुकाउन नसकिने भएमा कुनियो, झुत्तो वा सुली बनाएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- बसन्ते मकैको बोटको उचाई घुँडाघुँडा आउने अवस्थाको भएपछि अथवा ५ वटा पूर्ण पात निस्किएको अवस्था छ भने झारपात उखेली नाइट्रोजनको सिफारिस मात्राको एक तिहाई भाग (४.३५ केजी प्रति रोपनी) मकै बालीमा प्रयोग गरी उकेरा दिनुहोस्।
- छोडाएको मकै ३ -४ दिनको रापिलो घाममा सुकाएर १२ प्रतिशत चिस्यान भएपछि मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- खेतबारीका अवशेषहरूलाई बारीको छेउमा जलाउने, घर वरिपरिको सामुदायिक तथा कृषि वनमा नियन्त्रित आगो लगाउने प्रयासहरूलाई निरुत्साहित गर्नुहोस्। बालीका अवशेषलाई कम्पोष्टिङ गर्ने वा जोतेर खेतबारीमा मिलाउनाले माटोमा कार्बनको स्थिरीकरण भई प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रामा वृद्धि हुने हुँदा अवशेषलाई नजलाउनुहोस्।
- उच्च पहाडी क्षेत्रमा आगामी साता आलु बाली खन्दै हुनुहुन्छ भने सिँचाइ बन्द गर्नुहोस् र आलुको दानालाई छिप्पिन दिन आलुको बोटको जमिन माथिको भाग (haulm) हटाउनुहोस्।
- काँक्रो, फर्सीको डाउनी मिल्ड्यू व्यवस्थापनको लागि रोगको प्रकोप बढ्दै गएको खण्डमा मेन्कोजेब ६४% + मेटल्याक्सिल ८% विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर १० दिनको फरकमा पुरै बोट भिजे गरी ३ पटकसम्म छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी जस्ता फल तरकारी बालीमा बढी खाद्यतत्व आवश्यक पर्ने हुनाले फल टिपेको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटका दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्कनुहोस्।
- भण्टा, खुर्सानी, गोलभेंडा लगायतका तरकारी बालीको नर्सरीमा वेर्ना कुहिने रोग नियन्त्रणको लागि ट्राइकोडर्मा हार्जियानम ५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले घोल बनाई माटो भिजे गरी छर्कनुहोस्।
- खुर्सानी लगायतका बालीमा फेद कुहिने रोगका कारण बोट ओइलाएर मर्ने समस्या देखिएमा कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले मिसाएर प्रत्येक विरुवाको फेदको भाग समेत भिजे गरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस् र १०/१० दिनको फरकमा ४/५ पटक दोहोर्‍याउनुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमनका लागि ओटा-टी ट्रापमा टि.एल.एम.ल्यू र सावुन पानीमा ५ थोपा तेलको प्रयोग गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुर्‍याएका पात, मुना तथा फलहरू सङ्कलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ मिलिलिटर वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ मिलिलिटर प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिजे गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्कनुहोस्। एउटै विषादी लगातार प्रयोग गर्दा किरामा विषादी पचाउन सक्ने क्षमता विकास हुँदैजाने हुनाले आलोपालो गरी विषादी छर्कनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि खटिराका लक्षण देखिएका सबै हाँगा, पातहरू हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम र कासुगामाइसिन २ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीका दरले मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको मसिनो हाँगामा Felt disease (फेल्ड रोग) वा पिंक रोग देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगाहरूमा रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र १.५% को बोर्डोमिश्रण बनाएर पुरै बोट भिजे गरी छर्कनुहोस्। यदि रोग लागेको हाँगा मोटो छ भने रोग लागेको ठाँउमा जुटको बोराले राम्रोसँग रगड्ने र सोही स्थानमा १०% को बोर्डोपेष्ट तयार गरी पोत्नुहोस्। सुन्तलाजात फलको भेट्नो चुसेर फल झार्ने पतेरो व्यवस्थापनको लागि नियमित रूपमा बोट
- र फल वरिपरि अवलोकन गर्नुहोस्। पतेरो किरा सुरुको अवस्थामा झुण्डमा हुने भएकोले यस्ता झुण्डलाई समातेर नष्ट गर्नुहोस्।
- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा कुहिएका जरा काटेर हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरि २ पटक राख्नुहोस्।
- नियमित व्यवस्थापन नभएका स्याउको बोटमा बोक्रा पातलो भई खुइलिने, घाउ वा दाद जस्तो हुने लक्षण देखिएमा ढुसीबाट लाग्ने Papery bark हुन सक्छ। रोग लागेको भाग काटेर संकलन गरी जलाउने गर्नुहोस्। रोग नियन्त्रणका लागि रोगग्रस्त भागमा जुटको बोराले रगडेर ठूला हाँगामा १०% को बोर्डोपेष्ट लगाउनुहोस्।
- वर्षे तथा सुन्तलाजात फलफूल बिरुवा रोप्ने समय भएकोले बिरुवा रोप्ने स्थानमा बगैँचा रेखाङ्कन (समथर जमिनमा वर्गाकार, षट्कोणाकार र भिरालो जमिनमा कन्टुर/समउच्च पद्धति) गरी बेर्ना रोप्ने सिफारिस दुरी अनुसार १ मि × १ मि × १ मि आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिया, कफी र केराको लागि ६० सेमी × ६० सेमी × ६० सेमी आयतनको खाडल खन्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। खाडल खन्दा देहाय बमोजिमको गर्नुहोस्।

बालीको नाम	लगाउने दुरी (मिटर)	प्रति रोपनी बिरुवा संख्या
सुन्तला	५-६ × ५-६	१५-२०
कागती	४-५ × ४-५	२०-३०
एभोकाडो	८-१० × ८-१०	५-८
लिची	१० × १०	७-८
आँप	१०-१२ × १०-१२ (आम्रपालीको लागि ५ × ५)	५ (आम्रपाली- २०)
चिया	०.९ × ०.६	६००-७००
कफी	२-२.५ × २-२.५	११०
केरा	अग्लो जात २-३ × २-३ (होचो जात २ × २)	५०-५५ (होचो जात १२५)
मेकाडेमिया नट	७ × ७	१०-१२

- सुन्तलाजात फलफूल रोपेको कलमी बेर्नाको ग्राफ्ट युनियनभन्दा तल पलाएका हाँगा तथा पात हटाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- स्याउमा पाल बनाउने लाभको व्यवस्थापनको लागि सुरुको अवस्थामा वासस्थान हुन सक्ने पात तथा हाँगाहरु काटछाँट गरी हटाउनुहोस्। लाभ देखिएको अवस्थामा संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- विषादी विष हो, औषधी होइन। त्यसैले प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम सुरक्षित पोशाक लगाएर मात्र विषादीको प्रयोग गर्नुहोस्। विषादीको प्रयोग गरी सकेपछि अनिवार्य रूपमा पर्खनुपर्ने समयावधिको पालना गर्नुहोस्। जीवनाशक विषादी खरिद गर्नुपूर्व विषादीको वट्टा/खोलमा उल्लेख गरिएको म्याद सकिने मिति तथा अन्य सूचना ध्यानपूर्वक अध्ययन गर्नुहोस्। सकभर फूल फूलने समयमा मौरी लगायत अन्य परागसेचनकर्तालाई असर गर्ने विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।
- प्रतिकूल मौसम तथा प्राकृतिक विपद्का कारण बालीनाली, मौरी, च्याउ तथा पशुपन्छी एवम् मत्स्य क्षेत्रमा हुनसक्ने आर्थिक क्षतिको सुरक्षाका लागि समयमै बिमा गर्नुहोस्।
- माटोको दिगो व्यवस्थापन तथा उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि प्राङ्गारिक मल तथा रासायनिक मलको सन्तुलित प्रयोग र माटो परीक्षण प्रतिवेदनको सिफारिस बमोजिम माटो सुधारका लागि आवश्यक वस्तु प्रयोग गर्नुहोस्।

पशुपन्छी तथा मत्स्य:

- गाईभैसीले भाले खोजेको १२ देखि १८ घण्टाभित्र, बाख्रामा १२ देखि ३६ घण्टाभित्र र बंगुरमा स्ट्यान्डिङ हिट (standing heat) आएको बेलामा प्रजनन गराउनुहोस्।
- गाई, भैसी, गोरुमा लामखुट्टे, भुसुनाको टोकाईबाट सर्ने साउने ज्वरो (Ephemeral fever) को उच्च जोखिमको समय सुरु भएकोले लामखुट्टे, भुसुना लगायतका परजीवी नियन्त्रणको लागि गोठको सरसफाईमा ध्यान दिने, गोठ वरपर पानी जम्न नदिने र पशुमा उच्च ज्वरो आउने, खुट्टा खोच्चाउने, शरिर कक्रक्क हुने, दुध दिने पशुले अकस्मात धेरै दुध घटाउने जस्ता लक्षण देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- विशेष गरी गाईभैसीमा नाम्ले र भेडाबाख्रामा नाम्ले, माटे, हेमोड्स, फित्ते जुका जस्ता आन्तरिक परजीवीहरुको प्रकोप नियन्त्रणका लागि समय समयमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा गोबर/जुतो जाँच गराई पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार परजीवी विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्। खोरभित्र र बाहिर सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- भेडाबाखा लगायत अन्य पशुमा बाह्य परजीवीको संक्रमण अत्याधिक हुने भएकोले यदि बाह्य परजीवी जस्तै जुम्रा, किर्ना, सुलसुले आदि देखिएमा साइपरमेथ्रिन (१०% एमएम) : २ मिलिलिटर प्रति लिटर वा ट्राइजोफस (४०% एमभी) ३ मिलिलिटर प्रति १० लिटर वा एमिटाराज (१२.५% एमभी) २ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीको दरले आवश्यक मात्रामा पशु चिकित्सक वा पशु स्वास्थ्य प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम झोल बनाई ३० देखि ६० सेकेण्डसम्म डिपिड (झोलमा डुबाउने) वा स्प्रे गर्नुहोस्। सो झोलको प्रयोग गर्दा निम्न सावधानी अपनाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- बिरामी, कमजोर, पाठापाठी र गर्भवतीलाई प्रयोग नगर्नुहोस् र पाठापाठीलाई दूध चुस्न नदिनुहोस्।
- सो झोल प्रयोग गर्ने बेलामा खाने पिउने कार्य नगर्नुहोस्। प्रयोग गर्ने व्यक्तिले आँखा, नाक र मुखमा पस्नबाट जोगिने उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्। प्रयोग गरिएको पशुको मासु कम्तीमा ७ दिनसम्म खान को लागि प्रयोग नगर्नुहोस्।
- बाँकी रहेको झोललाई पानीको मुहानमा नमिसिने गरी उचित व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाइबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर र बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयमा आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।
- दुधालु गाईभैसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन (१ देखि २ प्रतिशत) मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्नुहोस् र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशुलाई उभ्याइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पशुपन्छीलाई खुवाउने दानालाई ओसिलोपनाबाट जोगाउन त्रिपाल वा प्लाष्टिकको प्रयोग गरी जमिनभन्दा माथि काठको फलेक ओछ्याएर भण्डारण गर्नुहोस्।
- पशुपन्छीमा महामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्। पशु खरिद गरी ल्याउँदा समेत उल्लिखित खोपहरू लगाएको सुनिश्चित गर्नुहोस्।

पशुवस्तुको प्रजाति	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैसी, याक, चौरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाख्रा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

- तनहुँ जिल्लामा हालसालै बङ्गुरमा “अफ्रिकन स्वाइन फिभर” रोगको संक्रमण पुष्टि भएकोले उच्च सतर्कता अपनाउनुहोस्। यस रोग लाग्दा उच्च ज्वरो आउने, शरीरमा निलो धब्बा देखिने, बङ्गुर एकै ठाउँमा झुम्मिएर बस्ने, छर्ने, उच्च संक्रमण दर तथा सत प्रतिशतसम्म मृत्युदर हुने, रोकथामका लागि खोप नभएको रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नहुने हुँदा रोग लाग्नबाट जोगाउन जैविक सुरक्षाका उपायहरू अपनाउनुहोस्।

- अफ्रिकन स्वाइन फिभर देखिएका स्थानमा कृषकले देहाएका विषयमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्।
- फार्ममा प्रवेश गर्नु पूर्व कृषकले राम्रोसँग निःसंक्रमण गरेर मात्र प्रवेश गर्नुहोस्।
- बङ्गुरलाई खेर गएका खानेकुरा खुवाउनेले कम्तीमा आधा घण्टा उमालेर मात्र खुवाउनुहोस्।
- जङ्गली बङ्गुर/बँदेल र घरपालुवा बङ्गुर सिधा सम्पर्कमा

चित्र नं ३ अफ्रिकन स्वाइन फिभरको लक्षण देखिएको बंगुर
श्रोत: पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

आउन नदिने व्यवस्था गर्नुहोस्।

- फार्ममा जैविक सुरक्षा कडा गरी मानिस तथा सवारी साधनको अनावश्यक आवत-जावतमा रोक लगाउनुहोस्। रोगी बङ्गुरको बिक्री वितरण नगर्नुहोस्।
- पशु सेवा विभागको पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार देशका विभिन्न ११ जिल्लामा पन्छीहरूको संक्रामक रोग बर्डफ्लु देखा परेको तथा गण्डकी प्रदेशमा हालसम्म उक्त संक्रमण देखा नपरेको अवस्थामा रोग भित्रिन नदिनको लागि जैविक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पानी फोहर भई फोहर पानीका कारण पशुपन्छीमा *E. coli* लगायतका जिवाणुको संक्रमणको जोखिम उच्च हुनेहुँदा शुद्धीकरण गरेको पानी मात्र प्रयोग गर्नुहोस्। पानी शुद्धीकरणको लागि छान्ने, उमाल्ने, ब्लिचिड पाउडरले उपचार गर्ने लगायतका उपायहरू अपनाउनुहोस्।
- एन्टीबायोटिकले उपचार गरिरहेको पशुको दूध र मासु एन्टीबायोटिकको प्रकृति हेरी withdrawal period लाई ध्यानमा राखी दूध र मासु बिक्री वितरण गर्नुहोस्।
- स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, मोलासेस जस्ता बहुवर्षिय घाँसको बीउ छर्ने समय भएकोले बीउको व्यवस्था गरी आफ्नो खेतबारीमा घाँस खेती गर्नुहोस्।
- मनसुन सुरु भईसकेको हुँदा डाले घाँस तथा भुँई घाँसका विरुवा रोप्न बाँकि भई छिटो रोप्नुहोस्।
- यस मौसममा लामखुट्टे र झिँगाको वृद्धि भई पशुपन्छीमा वाहकजन्य रोगको जोखिम बढ्ने भएकाले खोरगोठ तथा वरिपरि सफा राख्नुहोस्।
- प्रि-मनसुनमा दिउँसो र साँझ हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङको सम्भावना बढी भएकाले मध्याह्न पछि पशुचौपायालाई जङ्गलमा चराउन नलैजानुहोस र गोठबाहिर नबाँध्नुहोस। गोठ भित्र पशुचौपाया हावाहुरी मेघगर्जन तथा चट्याङले आत्तिने हुँदा गोठ/ खोरका झ्यालमा पर्दा, बोराले ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ माछाको भुरा छोड्दा भरपर्दो तथा दर्ता प्राप्त ह्याचरीबाट रोगरहित भुरा मात्र खरिद गर्नुहोस्। भुरा पोखरीमा हाल्नु अघि भुरा रहेको प्लास्टिक ब्यागलाई २०-३० मिनेटसम्म नखोली पोखरीको पानीमा तैरिन छोड्नुहोस्। पोखरीको पानी र प्लास्टिक ब्यागभित्रको पानीको तापक्रम समान भएपछि मात्र भुरालाई बिस्तारै पोखरीमा छोड्नुहोस्।
- तापक्रम बढ्न सुरु भएकोले पोखरीको पानीको pH (६.५—८.५), पारदर्शिता र घुलनशील अक्सिजनको अवस्था नियमित रूपमा निगरानी गर्नुहोस्। आवश्यक भएमा प्रति रोपनी २०—२५ केजी चुना प्रयोग गरी पोखरीको पानी सन्तुलनमा राख्नुहोस्।
- भुरा छोडेको २-३ दिनपछि ३०—३५% प्रोटीनयुक्त दाना बिस्तारै दिन सुरु गर्नुहोस्। माछाको तौल अनुसार दैनिक शरीर तौलको ३-५% का दरले दाना दिनु उपयुक्त हुन्छ। दाना बिहान र साँझ दुई पटक खुवाउनुहोस्।
- पोखरीमा नयाँ भुरा छोड्ने समय भएकोले कार्प प्रजातिका फिङ्गरलिड साइजका भुरा खरिद गरी मल र चुना हालेर तयार गरिएको पोखरीमा छोड्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- अबका दिनमा तापक्रमको उतारचढावका कारण रोगको जोखिम बढ्न सक्ने भएकाले माछाको गतिविधि, खानपान र स्वास्थ्य अवस्थाको दैनिक अवलोकन गर्नुहोस्। कुनै असामान्य लक्षण देखिएमा तुरुन्त मत्स्य प्राविधिकसँग सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गर्मी तथा वर्षा याममा माछाका जुम्रा, अंकुशे किरा जस्ता परजिवीको संक्रमण बढ्ने भएकोले पोखरी सफा राख्ने र पोखरीमा परजिवीले अण्डा पार्न सक्ने स-साना हाँगा, डोरी जस्ता वस्तुलाई तुरुन्तै पोखरीबाट हटाउनुहोस्।
- रेन्बो ट्राउट माछाका लागि प्रति केजी शारिरिक तौलको ०.८-१.२ प्रतिशत को दरमा ४०-४५ प्रतिशत प्रोटीन भएको दाना प्रयोग गर्नुहोस् र प्रत्येक १५ दिनमा माछाको वृद्धि जाँच गर्नुहोस्।
- बादल लागेको अवस्थामा पोखरीमा अक्सिजन कमि हुन सक्ने सम्भावना भएकोले सो अवस्थामा पोखरीमा तुरुन्त एरेटर चलाउने र त्यस्ता दिनमा माछालाई दाना दिन बन्द गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा रेन्बो ट्राउट माछाको रेसवेमा पानी धमिलो आउन सक्ने हुँदा धमिलो पानी आएमा माछालाई हप्ताको २ पटक नुनपानीले सफा गर्नुहोस्।
- वर्षायाममा पोखरीको डिल तथा वरपर धेरै झारपात आउने र सर्प पनि आउने हुँदा झारपात हटाई पोखरी सफा राख्नुहोस् र सर्प नियन्त्रणको लागि पासोको थाप्नुहोस्।
- अत्यधिक वर्षाका कारण पोखरीका डिल भत्कने सक्ने भएकोले समयमै मर्मत गरी क्षति हुनबाट जोगाउनुहोस्।
- माछा पोखरीमा गर्मीको समयमा अक्सिजनको कमि भइ माछा मर्न सक्ने भएकोले अक्सिजनको मात्रा कायम राख्न एरेटरको व्यवस्था गर्नुहोस्। यदि एरेटर उपलब्ध नभएमा नयाँ पानी पोखरीमा थपिदिने वा पानीलाई चलाइदिनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	बालकृष्ण अधिकारी	बागवानी विज्ञ	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
२.	डा. शम्भु राज पाण्डे	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी अनुसन्धान, विकास तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३.	डा. शोभा शर्मा	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
४.	गोविन्द पाण्डे	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
५.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, पोखरा
६.	रमेश आचार्य	बाली विकास विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
७.	सन्तोष भट्टराई	मेटेरियोलोजिष्ट	पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल हवाई मौसम केन्द्र, पोखरा
८.	वीना पराजुली	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, पोखरा
९.	अनुपम उप्रेती	वरिष्ठ कार्यक्रम अधिकृत	ली-वर्ड, पोखरा